

The Effect of Social Networks on the Students' Attitude Towards Gender Justice Case Study: Iranshahr Velayet University

Elham Shirdel*
Hossein Ebrahimzadeh Asmin**
Zivar Sheibani***

Today, social networks are considered a new pillar in the society due to the speed of their spread, and they have become a huge tool to increase people's awareness of the rights and capabilities of women in the society. This applied research was conducted with the aim of investigating the impact of social networks on the attitude towards gender justice. In this research, the survey method and the Jahanbani social network questionnaire and the Amralahi gender justice questionnaire were used. The statistical population of this research consists of all the students of Iranshahr Province University, based on Cochran's formula, the sample size of 365 people was determined by simple random sampling. Data analysis was done by structural equation modeling and Smart PLS software. Examining the hypotheses of the research showed that social networks in different dimensions include the type of social network, the amount and type of social network use, the content of social network, the quantity of social interactions, participation and being active in social network, trust in social network and reference patterns in social network on Students' attitudes towards gender justice have a direct and significant

* Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Social Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

eshirdel@lihu.usb.ac.ir
0000-0002-3381-0937

** Associate Professor, Department of Social Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

h.ebrahim@lihu.usb.ac.ir
0000-0001-5635-4498

*** M.A in Sociology, Department of Social Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

zivarsheibani70@gmail.com
0009-0008-6510-9548

effect. Also, in general, social networks increase the attitude towards gender justice in students of Iranshahr Province University. Therefore, increasing the quantity and quality of social networks as a source of vast and accessible information can improve more quickly students' awareness and attitude towards gender justice.

Keywords: Information Technology, Social Network, Gender Justice, Iranshahr Velayet University, Students.

Introduction

Gender inequality means taking all the benefits, gifts, and positions of each society so that one gender is deprived of it and the other gender enjoys it. The relationship between economic-social development and gender inequality is a two-way relationship, and it cannot be expected that gender inequality will also be reduced by planning for economic development, but in the first place, it should be planned to reduce the gaps, then accelerate and strengthen economic development. Based on this, gender equality is one of the goals and programs of the social system, and the factors affecting it should be measured. Among these factors, the development of information and communication technology infrastructures, especially social networks, can be mentioned. Undoubtedly, social networks have led to vast changes in all economic and social fields of humanity, and their effect on various societies has been such that the present age is rapidly becoming an information society. Virtual social networks are considered one of the most important social media. These networks are a chain of communication and social network groups with the non-physical presence of people in a virtual place, which by increasing the information of users and their interactions with like-minded people, has caused women and men to overcome traditional and cultural misconceptions, which in general it is beneficial for the presence of women in society.

Purpose:

The amount of personal and academic use of the Internet and virtual social networks by students and young people is higher. On the other hand, students represent the intellectual and educated class of

their society. Finally, Iranshahr Provincial University is the arena of social encounters with different cultures, different genders, ethnicities, and different religions, and this research can provide more knowledge about the gender inequality situation in this sample and the impact of social networks on this issue. According to above mentioned situation, the present research seeks to answer the question, what effect does the use of virtual social networks have on the attitude of women and men students towards gender inequality? The theory of planting and Giddens construction theory, and other related theories were used for the theoretical framework and the extraction of research hypotheses.

Method

In this study, to investigate the impact of students' attitudes toward gender inequality on social networks, a survey research method was applied to collect data, Jahanbani's virtual social networks questionnaire (2018) and Amralahi's gender inequality questionnaire (2019) were used. The reliability of the variables was evaluated based on Cronbach's alpha coefficient at a high level. The statistical population of this research made up of all the students of Iranshahr Province University (7500 people) and 365 people were selected as the final sample of the present study by simple random sampling method. To analyze the data, structural equation modeling applied using Smart PLS software.

Findings

Based on t-statistics, all paths and assumptions of the research were significant and the model presented in this research was confirmed. Examining the results of research hypotheses showed that all dimensions of virtual social networks, in general, have a direct and significant effect on the attitude towards gender inequality. The results of the statistical test indicate the type of virtual social network, the amount of use of social networks, trust in social networks, purpose of use of social networks, the content of social networks, the amount of participation and activity in social networks with the attitude towards gender inequality in the students of Velayat University. Iranshahr has a direct and meaningful relationship.

Conclusion

The use of social networks can help to raise awareness and influence the attitude towards gender inequality. By disseminating information and views about gender equality and gender roles, social networks can be the basis for increasing public awareness about this issue. The results obtained in this case are corroborants with the research of Abdullahian and Homan (2019) and Noord et al. (2015). The type of virtual social networks such as Instagram, Twitter, WhatsApp, and Telegram can have a different effect on the attitude towards gender inequality. By focusing on images and visual content, Instagram can promote gender ideals, and different beauty standards based on gender, portraying negative and discriminatory gender roles. At the same time, Twitter, as a platform for expressing and exchanging opinions, can be a ground for discussion about gender equality and awareness of diverse experiences and perspectives. Therefore, the influence of these networks depends on how they are used and the content published in them. The amount of use of virtual social networks can have an important effect on the attitude towards gender inequality. The type of use of social networks can have a significant effect on the attitude towards gender inequality. The behavior and activities of people in these networks, including publishing content, demanding gender rights, exchanging opinions, participating in gender equality movements, and supporting related movements, can affect the formation of people's attitudes and views about gender inequality. The content of social networks can have a significant effect on the attitude towards gender inequality. These networks act as a platform for publishing and sharing content, opinions, views, and experiences of people. Also, more interactions in social networks can help increase people's awareness about gender inequality issues. People can hear diverse experiences and perspectives related to gender inequality and gain new information through interaction with other people. The amount of participation and activity in social networks can have a significant effect on the attitude towards gender inequality. When people are active and participating in social networks, it can help to change their attitudes and views towards gender inequality. The level of trust in social networks can have a significant effect on the attitude towards gender inequality. Trusting social networks means trusting the information and content

published in these networks. To the extent that people trust these contents, its effect on their attitudes towards gender inequality is determined. Reference models, or behavioral examples and views that are displayed in social networks and noticed by people, can significantly impact the attitude towards gender inequality. In social networks, by seeing and observing the patterns and behaviors of others, people experience a direct or indirect influence in accepting and changing their attitudes toward gender inequality.

References

- Akpuokwe, C. U., Chikwe, C. F., & Eneh, N. E. (2024) Innovating business practices: The impact of social media on fostering gender equality and empowering women entrepreneurs. *Magna Scientia Advanced Research and Reviews*, 10 (2), 032-043. <https://doi.org/10.30574/msarr.2024.10.2.0042>.
- Budau, C. (2024) Identity and Representation in the Virtual Environment of Generation Alpha, Current Theory. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 13 (3), 1595-1604. <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v13-i3/21865>.
- Casad, B. J., Franks, J. E., Garasky, C. E., Kittleman, M. M., Roesler, A. C., Hall, D. Y., & Petzel, Z. W. (2021) Gender inequality in academia: Problems and solutions for women faculty in STEM. *neuroscience research*, 99 (1), 13-23. <https://doi.org/10.1002/jnr.24631>
- Caddel, M. J. (2018) The effects of social media on body image constructs among active women. Doctoral dissertation, California Southern University.
- Dar, Showkat. (2023). Unleashing her voice: how social media empowers women. *Information Management*. 8 (2), 7-14.
- Derek H.C, Chen. (2016) Gender Equality and Economic Development (The Role for ICTs). A World Bank Policy Research. Washington D.C.
- Duche-Pérez, A. B., Grundy-López, R. E., Gutierrez-Aguilar, O., Vera-Revilla, C. Y., & Romero, Á. V. M. P. (2024) Silenced Voices on the Net: A Systematic Literature Review on Gender-Based in Social Media Networks. *Journal of Ecohumanism*, 3 (3), 642-655. <https://doi.org/10.62754/joe.v3i3.3386>
- Hogemann, E. R. (2024) The selectivity of the public sphere and subaltern public spheres: perspectives of Habermas and Nancy Fraser and their impact on human rights public policies. *Revista Internacional Consinter de Direito*, 307-325.

- <https://doi.org/10.19135/revista.consinter.00019.13>
- Kashyap, Geeta (2014) Role of Alternative Media in Empowerment of Women, *Journal of Mass Communication & Journalism*. 4 (8):1-3. <https://doi.org/10.4172/2165-7912.1000209>.
- Kasirye, F. (2024) The importance of needs in uses and gratification theory. *Authorea Preprints*. <https://doi.org/10.31124/advance.14681667.v2>.
- Khan, E. A., & Moin, A. (2013) Women empowerment: role of new media. *Excellence International Journal of Education and Research*, 1 (3), 206-216.
- Kim, T. Y., Igras, S., Barker, K. M., Diakité, M., & Lundgren, R. (2022) The power of women's and men's Social Networks to catalyse normative and behavioural change: evaluation of an intervention addressing Unmet need for Family Planning in Benin. *BMC Public Health*, 22 (1), 672-686. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-12681-4>.
- Nasriyah, N. (2024) Pengaruh media sosial terhadap persepsi remaja tentang kesetaraan gender. *Harakat An-Nisa*, 8 (1), 11-22. <https://doi.org/10.30631/81.11-22>
- Nord, J. H., Paliszkiwicz, J., Grubljesuc, T., Scarlet, C., & Svanadze, S. (2015) Women's empowerment: Social technologies in Slovenia, Romania, and Georgia. *Applied Knowledge Management*. 3: 128-150.
- Patil, A. (2021) Gender equalities and career progression of Indian women in the information and technology sector in India: women's views and perspectives, Ph.D. Thesis.
- Perrin, F. (2022) Can the historical gender gap index deepen our understanding of economic development? *Demographic Economics*, 88 (3): 379-417. <https://doi.org/10.1017/dem.2020.34>
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster. <https://doi.org/10.1145/358916.361990>
- Saghir, A., Ashfaq, M. and Noreen, A. (2009) Gender And Information And communication Technologies (ICTS), *Animal & Plant Sciences*. 19 (2): 94-97.
- Wallaschek, S., & Minkus, L. (2024) More social media, stronger regressive views? When gender equality is opposed (and when it is not) in Europe. <https://doi.org/10.31235/osf.io/98wj3>.
- Xu, X., & Zhao, X. (2024) Discussing Women's Understanding and Attitudes Towards Gender Stereotypes on Social Media: A Case Study of the "Female Driver" Topic. *Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 1 (10), 1-6. <https://doi.org/10.61173/63dg2d93>.

فصلنامه علمی «پژوهش انحرافات و مسائل اجتماعی»

شماره شانزدهم، تابستان ۱۴۰۴: ۸۸-۶۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۳

نوع مقاله: پژوهشی

تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش دانشجویان به عدالت جنسیتی مورد مطالعه: دانشگاه ولایت ایرانشهر^۱

الهام شیردل*

حسین ابراهیم‌زاده آسمین**

زیور شیبانی***

چکیده

امروزه شبکه‌های اجتماعی با توجه به سرعت انتشار و گستردگی آن، ستون جدیدی در جامعه محسوب می‌شوند و به ابزاری عظیم برای افزایش آگاهی افراد از حقوق و توانمندی‌های زنان در جامعه تبدیل شده‌اند. این پژوهش کاربردی با هدف بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی انجام شده است. در این پژوهش از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه «شبکه‌های اجتماعی» جهان‌بانی و پرسشنامه «عدالت جنسیتی» امرالهی استفاده شده است.

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم زیور شیبانی، دانشجوی رشته جامعه‌شناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان با عنوان «بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش نسبت به نابرابری جنسیتی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر)» تحت نظر استاد راهنمای اول و دوم به ترتیب دکتر الهام شیردل و دکتر حسین ابراهیم‌زاده است.

* نویسنده مسئول: استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

El.mshirdel@gmail.com

0000-0002-3381-0937

** دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

h.ebrahim@lihu.usb.ac.ir

0000-0001-5635-4498

*** کارشناسی ارشد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

zivarshibani70@gmail.com

0009-0008-6510-9548

جامعه آماری را کلیه دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر تشکیل می‌دهد که بر اساس فرمول کوکران، حجم نمونه ۳۶۵ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده تعیین شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار Smart PLS انجام شده است. بررسی فرضیه‌های پژوهش نشان داد که شبکه‌های اجتماعی در ابعاد مختلف شامل نوع شبکه اجتماعی، میزان و نوع استفاده از شبکه اجتماعی، محتوای شبکه اجتماعی، کمیت تعاملات اجتماعی، مشارکت و فعال بودن در شبکه اجتماعی، اعتماد به شبکه اجتماعی و الگوهای مرجع در شبکه اجتماعی در نگرش دانشجویان نسبت به عدالت جنسیتی، تأثیر مستقیم و معناداری دارند. همچنین به طور کلی شبکه‌های اجتماعی باعث افزایش نگرش نسبت به عدالت جنسیتی در دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر می‌شود. بنابراین افزایش کمیت و کیفیت شبکه‌های اجتماعی به عنوان منبع اطلاعات وسیع و در دسترس می‌تواند با سرعت بیشتری، آگاهی و نگرش دانشجویان را نسبت به عدالت جنسیتی بهبود ببخشد.

واژه‌های کلیدی: فناوری اطلاعات، شبکه اجتماعی، عدالت جنسیتی، دانشگاه ولایت ایرانشهر و دانشجویان.

مقدمه

بی‌شک منابع انسانی، مهم‌ترین عامل تقویت و تسریع توسعه و رشد اقتصادی جوامع هستند. یکی از ملاک‌های کلیدی برای سنجش درجه توسعه‌یافتگی هر کشور، مقدار اعتبار و اهمیت دادن به زنان آن جامعه است (باقریان، ۱۳۹۶: ۱۲). زنان، نیمی از جمعیت فعال هر جامعه را تشکیل می‌دهند (اصغری و هردوست، ۱۳۹۳: ۷۶)؛ از این رو مشارکت آنها در اقتصاد و چگونگی تحول آن تحت تأثیر پیشرفت شبکه‌های اجتماعی و سایر عوامل اجتماعی-اقتصادی قرار دارد. این مسئله از منظر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ملی، توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است. با وجود تلاش‌های گسترده ملی و بین‌المللی برای کاهش شکاف جنسیتی و رفع آن، نابرابری جنسیتی در ابعاد گوناگون هنوز در سطح جهان وجود دارد. این شکاف به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، شدیدتر است (کریمی و دیگران، ۱۳۹۹: ۴۱). تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که هر جامعه‌ای با افزایش سهم زنان در فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، توسعه و رشد بیشتری را تجربه می‌کند (اصغری و هردوست، ۱۳۹۳: ۷۶).

در دهه هفتاد قرن بیستم، نهادهای بین‌المللی به نقش زنان در توسعه جامعه توجه کردند و آن را به عنوان یکی از اولویت‌های اصلی مطرح ساختند. پیش از این، گمان بر این بود که عدالت جنسیتی به طور طبیعی با توسعه اقتصادی بهبود می‌یابد؛ اما مرور زمان نشان داد که تلاش برای رسیدن به عدالت جنسیتی می‌تواند محرک مهمی برای بهبود و توسعه شرایط اجتماعی و اقتصادی باشد (تیموری‌زاده و دیگران، ۱۴۰۰: ۵۸). به این ترتیب رابطه توسعه اقتصادی-اجتماعی و عدالت جنسیتی، دوطرفه است و انتظار نمی‌رود صرفاً با سیاست‌گذاری برای توسعه اقتصادی، عدالت جنسیتی به طور خودبه‌خود ارتقا یابد؛ بلکه در گام نخست باید برای کاهش شکاف‌ها، سیاست‌گذاری و اقدام‌های هدفمند صورت گیرد تا این امر به تقویت توسعه اقتصادی منتهی شود (Perrin, 2022: 380).

دشواری‌های دستیابی به عدالت جنسیتی از جمله دغدغه‌های رو به گسترش فعالان اجتماعی به‌ویژه زنان است (Saghir et al, 2009: 95). عدالت جنسیتی عبارت است از به دست آوردن همه‌جانبه مزایا، منابع و فرصت‌های جامعه، به گونه‌ای که هر دو جنس از آنها بهره‌مند شوند. بر این اساس عدالت جنسیتی از اهداف و برنامه‌های نظام اجتماعی

است و نیازمند سنجش و تحلیل عوامل مؤثر بر آن است. از جمله این عوامل می‌توان به توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی اشاره کرد (Casad et al, 2021: 14).

ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات و شاخه‌های آن، از جمله شبکه‌های اجتماعی، موجی از تحولات بزرگ را در عرصه جهان به وجود آورده است که با عنوان انقلاب اطلاعات و ارتباطات شناخته می‌شود (قبادی، ۱۳۸۴: ۶۸). شبکه‌های اجتماعی بدون تردید زمینه‌ساز دگرگونی‌های گسترده‌ای در تمامی زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی بوده‌اند و اثرشان در جوامع مختلف به گونه‌ای بوده است که عصر حاضر به سرعت در حال تبدیل شدن به جامعه‌ای اطلاعاتی است. در چنین جامعه‌ای، دسترسی به دانش و استفاده مؤثر از آن، نقش تعیین‌کننده‌ای دارد و کارکردها و تأثیرات گوناگون فناوری اطلاعات در ابعاد مختلف زندگی و آینده جوامع بشری به یکی از چالش‌برانگیزترین مباحث روز تبدیل شده است (همان: ۷۲).

شبکه‌های اجتماعی به عنوان گونه‌ای از رسانه‌های اجتماعی، امکان برقراری ارتباط و به اشتراک‌گذاری محتوا را به شیوه‌ای نوین فراهم می‌کنند. این شبکه‌ها، فضای مجازی‌اند که ارتباط میان افراد با سطوح دسترسی مختلف را ممکن می‌سازند و کارکردهای اصلی آنها شامل ایجاد ارتباطات فردی و جمعی، تشکیل اجتماعات مجازی، تبادل اطلاعات و اطلاع‌رسانی است (Khan & Moin, 2013: 207). در این چارچوب، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در دستیابی به عدالت جنسیتی ایفا کنند. از این‌رو بررسی تأثیر و کارکردهای شبکه‌های اجتماعی بر مشارکت زنان در عرصه‌های اقتصادی-اجتماعی، اهمیت علمی و سیاستی بالایی دارد. این مقاله به بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی به عنوان یکی از عوامل کلیدی در نگرش به عدالت جنسیتی می‌پردازد.

شبکه‌های اجتماعی در زندگی روزمره زنان، نفوذ قابل توجهی یافته‌اند و بر جنبه‌های متنوعی از آموزش، سلامتی، دانش و سبک زندگی آنان اثر می‌گذارند. با وجود دسترسی آسان به اینترنت و فراگیری رسانه‌های اجتماعی، انتظار می‌رود این ابزار، فرصت‌های روزافزونی را برای ارتقای برابری جنسیتی فراهم آورند. به هر حال کاربران مجازی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، سبک‌های زندگی، باورها و عقاید خود را با دیگران به اشتراک می‌گذارند و این فضاها، تأثیرات بسزایی بر تشکیلات هنجاری و ادراک فردی

دارند. برای نمونه، تحقیقات نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیراتی بر تصویر بدنی، رضایت از زندگی و نیز شیوه‌های رفتاری و زندگی روزمره زنان داشته باشد (ذکایی و دیگران، ۱۳۹۶: ۸). از این‌رو ارزیابی اثر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با عدالت جنسیتی، برای فهم دقیق از روندهای اجتماعی و سیاستی، ضروری است (Patil, 2021: 1).

اثرات شبکه‌های اجتماعی، چند وجهی است و هم‌زمان فرصت‌ها و چالش‌هایی را برای برابری جنسیتی فراهم می‌آورد. از یکسو، این شبکه‌ها می‌توانند به تسریع تغییرات هنجاری، افزایش دسترسی زنان به منابع و گشودن فرصت‌های اقتصادی و آموزشی کمک کنند و از این طریق به ارتقای برابری جنسیتی بینجامند (Kim et al, 2022: 673). از سوی دیگر، وجود خشونت مبتنی بر جنسیت و آزارهای دیجیتال در پلتفرم‌های آنلاین می‌تواند توانمندسازی را کاهش داده، امنیت زنان را به خطر اندازد (Duche-Pérez et al, 2024: 642). شکاف دیجیتال و آزار و اذیت آنلاین، به عنوان موانعی جدی برای مشارکت کامل زنان در شبکه‌های اجتماعی مطرحند و مواجهه با این مسائل، نیازمند رویکردی چندجانبه و سیاست‌گذاری دقیق است (Akpuokwe et al, 2024: 32; Duche-Pérez et al, 2024: 642). به طور کلی هرچند شبکه‌های اجتماعی، پتانسیل بالایی برای ترویج برابری جنسیتی دارند، می‌توانند به ایجاد یا تداوم الگوهای منفی نیز بینجامند که باید با رویکردهای سواد دیجیتال و نقد انتقادی، مدیریت شوند، تا همه زنان بتوانند از این فضاها بهره ببرند.

شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزاری قدرتمند برای ترویج برابری جنسیتی، به‌ویژه از طریق توانمندسازی زنان کارآفرین و دسترسی به منابع و شبکه‌های حمایتی می‌توانند به تغییرات سیستمیک در شیوه‌های کسب‌وکار و کارکرد بازار کار منجر شوند (Akpuokwe et al, 2024: 32). با این حال این رسانه‌ها می‌توانند نگرش‌های واپس‌گرایانه را تقویت کرده، با بازتولید کلیشه‌های جنسیتی مواجه شوند. برای نمونه، کلیشه‌های مضرمانند برچسب «راننده زن» می‌تواند پیشرفت‌های شغلی زنان را با مانع روبه‌رو سازد و به تقویت تعصبات اجتماعی بینجامد (Xu, X., & Zhao, 2024: 1). همچنین

پیامدهای منفی استانداردهای ایده‌آل زیبایی بر تصویر ذهنی مردان و پیامدهای گسترده‌تر شبکه‌های اجتماعی بر هویت جنسیتی و سلامت روان، از جمله دغدغه‌های مهم این حوزه است (Caddel, 2018: 10). بنابراین هرچند رسانه‌های اجتماعی، پتانسیل آموزش و تقویت عدالت جنستی را دارند، چالش‌های جدی‌ای همچون آزارهای دیجیتال، انتشار اطلاعات نادرست و فشارهای اجتماعی را نیز می‌آفرینند.

بر این اساس ضروری است تحقیق جامعی به منظور بررسی اثر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی انجام پذیرد، تا شدت و نحوه تأثیر این عامل بر این نگرش مشخص گردد. این پژوهش به عنوان نمونه مطالعه میان دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر - به دلیل بالا بودن سطح استفاده شخصی و حرفه‌ای از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در این جمعیت و ذی‌نفع بودن آنان از تغییرات فرهنگی و اجتماعی - اجرا می‌شود. پژوهشگران معتقدند که دانشجویان، نماینده قشر روشن‌فکر و تحصیل‌کرده جامعه‌اند و نگرش‌ها و رفتارهای آنان در مقابل رویدادهای اجتماعی و سیاسی اخیر قابل توجه است. افزون بر این، دانشگاه ولایت ایرانشهر در استان سیستان و بلوچستان به عنوان یکی از مراکز آموزشی مهم در منطقه جنوب شرق کشور واقع شده که نقطه برخورد فرهنگ‌های گوناگون، جنسیت‌های متفاوت، قومیت‌ها و مذاهب مختلف در جامعه سنتی و چندفرهنگی است.

استفاده از گروهی با ترکیب دانشجویان دختر و پسر دانشگاهی در یک محیط علمی محلی، امکان بررسی همزمان دو بعد جنسیت و فرهنگ منطقه‌ای را فراهم می‌کند. بنابراین این مطالعه می‌تواند تصویر روشن‌تری از نگرش نسل جدید و دانشجویان نسبت به عدالت جنسیتی و نقش شبکه‌های اجتماعی بر آن ارائه دهد. با توجه به این مبانی، هدف پژوهش حاضر، پاسخگویی به این پرسش است: استفاده از شبکه‌های اجتماعی، چه تأثیری بر نگرش دانشجویان نسبت به عدالت جنسیتی دارد؟ در راستای بررسی تأثیر استفاده کلی از شبکه‌های اجتماعی، نوع و میزان استفاده، چگونگی استفاده (روش‌ها و مقاصد)، محتوای ارائه‌شده، سطح تعاملات و مشارکت، اعتماد به این شبکه‌ها و الگوهای مرجع بر این نگرش ارزیابی می‌شود. به عبارت دیگر از طریق آزمون مدل تجربی، پژوهش به دنبال تأثیر کمی و کیفی شبکه‌های اجتماعی بر نگرش به عدالت جنسیتی در یک محیط چندفرهنگی دانشگاهی است.

پیشینه پژوهش

رضی پور و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی را با عنوان «بررسی جامعه‌شناختی جوک‌های جنسیتی رد و بدل شده در شبکه اجتماعی تلگرام» انجام دادند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که انتظارات جامعه از نقش‌های جنسیتی، تصویری آرمانی و سنتی را بازنمایی می‌کند که با ویژگی‌های مشاهده‌شده در محتوای جوک‌ها، فاصله زیادی دارد. همچنین با توجه به نتایج پژوهش می‌توان استدلال کرد که ردپایی از نابرابری قدرت و پایگاه در دنیای واقعی به فضای مجازی و محتوای جوک‌ها نیز کشیده شده است؛ به طوری که مردان حتی در مضمون جوک‌ها هم قدرت مضاعف‌تری نسبت به زنان دارند.

کریمی و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی با عنوان «رابطه توانمندسازی زنان از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی در کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی» انجام دادند. در این تحقیق، رابطه معنادار قوی بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی توسط زنان و توانمندسازی آنان به دست آمده است. همچنین استفاده از شبکه‌های اجتماعی، به واسطه افزایش دانش زنان، کاهش انزوای آنها و افزایش مشارکت اجتماعی، منجر به بهبود توانمندسازی آنان می‌شود.

نتایج تحقیق عبداللهیان و هومن (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی باعث تسریع شبکه‌سازی و تبادل اطلاعات شده و به زنان برای اظهار خود، خوداشتغالی، افزایش آگاهی جنسیتی و مطالبه‌گری کمک می‌کند.

صغیر و همکاران^۱ (۲۰۰۹) در پژوهش خود، «رابطه بین جنسیت و شبکه‌های اجتماعی» را بررسی کردند. نتایج این پژوهش بیانگر این است که جامعه، جنسیت را به عنوان یک الگوی اجتماعی و فرهنگی طراحی کرده و مداخله ارتباطات، نقش مهمی در توسعه و پیشرفت یک جامعه ایفا می‌کند.

درک^۲ (۲۰۱۶) در پژوهش خود، «نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در ارتقای برابری جنسیتی» را بررسی نموده، نتیجه گرفت که این عامل می‌تواند در درازمدت باعث

1. Saghir et al.
2. Derek

افزایش رشد اقتصادی شود. او همچنین عنوان می‌کند که اگر سطح زیرساخت‌های فناوری اطلاعات افزایش یابد، برابری جنسیتی در اشتغال و آموزش نیز بهبود می‌یابد. نورد و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «توانمندسازی زنان: تکنولوژی‌های اجتماعی در اسلوونی، رومانی و گرجستان»، رفتار چهارصد زن را از نظر چگونگی استفاده آنان از شبکه‌های اجتماعی بررسی کردند. محققان این پژوهش نتیجه گرفتند که استفاده از فناوری و شبکه‌های اجتماعی توسط زنان منجر به پیامدهای مثبتی از جمله افزایش آگاهی و افزایش فرصت‌های مشارکت اجتماعی - اقتصادی در عرصه‌های گوناگون شده و کاربران می‌توانند در این شبکه‌ها، ارتباطات سریع و مؤثری در زمینه‌های مختلف داشته باشند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی، تأثیر مثبتی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی و توانمندسازی زنان دارد.

کاشیپ^۱ (۲۰۱۴) در مطالعه خود با عنوان «نقش رسانه‌های جایگزین در توانمندسازی زنان» بیان نمود که رسانه‌های جدید، بستری برای توانمندسازی جامعه به طور کلی است. زنان نیز در این بستر حضور دارند و فضای جدیدی برای به اشتراک گذاشتن نظرهای زنان است. فضای مجازی با جدا شدن از فضای واقعی، به زنان قدرت می‌بخشد. تنظیم‌های خصوصی در سایت‌های شبکه‌های اجتماعی در میان دختران هندی، بسیار رواج دارد. تنظیم‌های خصوصی، پناهگاه امنی برای دختران در سایت‌های شبکه‌های اجتماعی فراهم کرده است. از این‌رو رسانه‌های اجتماعی، آزادی را برای زن فراهم کرده‌اند و به آنها احساس قدرت می‌دهد تا بتوانند احساسات، عواطف و تفکراتشان را به اشتراک بگذارند.

مطالعه دار^۲ (۲۰۲۳) با روش کیفی، «میزان تقویت صدای زنان در رسانه‌های اجتماعی هند و تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر مشارکت زنان در گفتمان عمومی و انتخابات سیاسی» را بررسی می‌کند. بر اساس نتایج این پژوهش، زنان از پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی مانند توئیتر، فیس‌بوک و اینستاگرام برای به اشتراک گذاشتن تجربه‌های خود، افزایش آگاهی درباره خشونت جنسیتی و حمایت از برابری جنسیتی

1. Kashyap
2. Dar

استفاده می‌کنند. یافته‌ها بیانگر آن است که رسانه‌های اجتماعی به زنان کمک می‌کند تا صحبت کنند و داستان‌های خود را به اشتراک بگذارند و حس همبستگی و حمایت را در میان زنان در مناطق و جوامع مختلف در هند ایجاد کنند. با این حال این تحقیق همچنین نشان می‌دهد که صدای زنان در رسانه‌های اجتماعی اغلب در معرض آزار و اذیت و سوءاستفاده آنلاین قرار می‌گیرد که مانع مهمی برای مشارکت کامل آنها در فضاهای آنلاین است.

پژوهش والاشیک و مینکوس (۲۰۲۴) با استفاده از مجموعه داده‌های نظرسنجی از شش کشور (فرانسه، آلمان، ایرلند ایتالیا، لهستان و اسپانیا) دریافت که استفاده گسترده از رسانه‌های اجتماعی (نظیر فیس‌بوک، یوتیوب، توئیتر و اینستاگرام) با نگرش‌های واپس‌گرایانه نسبت به برابری جنسیتی در اروپا، همبستگی دارد. رسانه‌های اجتماعی ممکن است بر برداشت‌ها از عدالت جنسیتی، تأثیر منفی بگذارند.

پژوهش نصریه (۲۰۲۴)، تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر برداشت نوجوانان از برابری جنسیتی را برجسته می‌کند و بر نقش محتوا و افراد تأثیرگذار در شکل‌دهی نگرش‌ها نسبت به عدالت جنسیتی و نیاز به سواد دیجیتال تأکید دارد. این مطالعه از طریق روش‌های کیفی شامل مصاحبه‌های عمیق، مشاهدات و تحلیل اسناد نشان می‌دهد که چگونه محتوای رسانه‌های اجتماعی، تعاملات اجتماعی و نقش‌های تأثیرگذار، دیدگاه‌های نوجوانان را شکل می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که رسانه‌های اجتماعی، پتانسیل بالایی در آموزش و افزایش آگاهی درباره برابری جنسیتی دارند. با این حال اطلاعات مغرضانه و بحث‌های ناسالم نیز می‌تواند مانع درک نوجوانان شود.

مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی به عنوان بستری دوسویه، هم می‌توانند به بازتولید کلیشه‌های جنسیتی و نابرابری‌های ساختاری دامن بزنند و هم ظرفیت‌هایی برای توانمندسازی زنان و ارتقای عدالت جنسیتی فراهم آورند. برخی مطالعات بر بازنمایی نابرابر نقش‌های جنسیتی و تقویت نگرش‌های واپس‌گرایانه در فضای مجازی تأکید دارند، در حالی که پژوهش‌هایی دیگر به نقش شبکه‌های اجتماعی در افزایش آگاهی، مشارکت اجتماعی و تقویت صدای زنان اشاره کرده‌اند. این دوگانگی در نتایج، ضرورت بررسی‌های بومی و زمینه‌مند را برجسته می‌سازد، زیرا تأثیر

شبکه‌های اجتماعی بر نگرش به عدالت جنسیتی به شدت متأثر از بافت فرهنگی، اجتماعی و جنسیتی هر جامعه است.

از این رو پژوهش حاضر با تمرکز بر دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر، به بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش به عدالت جنسیتی در بستری بومی و دانشگاهی می‌پردازد؛ امری که در مطالعات پیشین، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. برخلاف پژوهش‌هایی که عمدتاً به توانمندسازی زنان یا بازنمایی کلیشه‌ها در فضای مجازی پرداخته‌اند، این مطالعه به طور خاص به سنجش نگرش دانشجویان نسبت به عدالت جنسیتی در تعامل با شبکه‌های اجتماعی می‌پردازد. همچنین با تمرکز بر منطقه‌ای کمتر مطالعه‌شده در جنوب شرق ایران، این پژوهش می‌تواند خلأ مطالعاتی موجود در زمینه تأثیرات فرهنگی و اجتماعی شبکه‌های اجتماعی در مناطق پیرامونی کشور را دربرگیرد.

مبانی نظری

تحولات فناورانه در عرصه ارتباطات، به‌ویژه ظهور شبکه‌های اجتماعی، موجب دگرگونی در شیوه‌های تعامل اجتماعی، بازنمایی هویت و شکل‌گیری نگرش‌های فردی شده‌اند (Budau, 2024: 1595). یکی از حوزه‌هایی که به شدت تحت تأثیر این تحولات قرار گرفته، نگرش به عدالت جنسیتی است. در این راستا، شبکه‌های اجتماعی به عنوان فضاهایی تعاملی، نقش دوگانه‌ای ایفا می‌کنند: از یکسو می‌توانند به بازتولید کلیشه‌های جنسیتی و نابرابری‌های ساختاری دامن بزنند و از سوی دیگر، بستری برای توانمندسازی زنان، افزایش آگاهی جنسیتی و تقویت گفت‌وگو عدالت فراهم آورند (Dar, 2023: 7; Kashyap, 2014: 1).

برای تحلیل تأثیر مؤلفه‌های شبکه‌های اجتماعی بر نگرش به عدالت جنسیتی، بهره‌گیری از نظریه‌های چندگانه ضروری است. نخست، نظریه «استفاده و رضایت‌مندی» کاسیریبه (Kasirye, 2024: 1-3) بیان می‌کند که کاربران بر اساس نیازهای شناختی، اجتماعی و روانی خود، نوع و میزان استفاده از رسانه‌ها را انتخاب می‌کنند. این نظریه، فرضیه‌های مرتبط با «نوع استفاده» و «میزان استفاده» را تبیین می‌کند و نشان می‌دهد که استفاده هدفمند از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند نگرش‌های جنسیتی را تحت تأثیر

قرار دهد. بر اساس نظریهٔ «کاشت»، میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین در شکل‌گیری و تغییر نگرش‌ها، رفتار، آداب و رسوم افراد تأثیرگذارند. هرچه مدت‌زمان بیشتری در معرض پیام‌های این رسانه‌ها باشند، تأثیر عمیق‌تری بر باورهایشان خواهد گذاشت. این نظریه بر اثرات تدریجی و بلندمدت رسانه‌ها بر تصور و برداشت افراد از دنیای اطراف تأکید می‌کند. به همین دلیل، میزان و مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر نگرش‌ها، به‌ویژه در مسائلی مانند عدالت جنسیتی، تأثیرگذار است. استفاده بیشتر، احتمال اثرپذیری را افزایش می‌دهد و درباره زنان، این شبکه‌ها باعث تحرک اجتماعی و تثبیت نقش اجتماعی آنها شده، آنان با تأثیرپذیری از افراد اثرگذار، جرأت اظهارنظر و مشارکت در امور اجتماعی را بیشتر پیدا کرده‌اند (رحیمی و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۵۲).

نظریهٔ «سرمایه اجتماعی» پوتنام^۱ (۲۰۰۰) نیز بر نقش تعاملات اجتماعی، اعتماد و مشارکت در تقویت پیوندهای اجتماعی تأکید دارد. در فضای مجازی، مؤلفه‌هایی چون «اعتماد به شبکه» و «مشارکت فعال» می‌تواند سرمایه اجتماعی کاربران را افزایش داده، نگرش‌های برابری‌طلبانه را تقویت کند (شیردل و دیگران، ۱۴۰۰: ۸۵). این نظریه، پشتوانهٔ فرضیه‌هایی است که رابطه میان تعاملات اجتماعی و نگرش به عدالت جنسیتی را بررسی می‌کنند.

نظریهٔ «کنش ارتباطی» هابرماس (نقیب‌زاده و نوروزی، ۱۳۸۹: ۱۲۳ و ۱۴۰) بر اهمیت گفت‌وگوی عقلانی و آزاد در شکل‌گیری تفاهم اجتماعی، تأکید دارد. اگر شبکه‌های اجتماعی بتوانند بستری برای گفت‌وگوی برابر و عقلانی فراهم آورند، امکان شکل‌گیری نگرش‌های عادلانه‌تر نسبت به جنسیت فراهم می‌شود. این نظریه، فرضیه‌های مرتبط با کیفیت تعاملات و مشارکت انتقادی را پشتیبانی می‌کند. هابرماس، فضای عمومی را بنیان گفت‌وگویی هم‌صدا و مبتنی بر استدلال عقلانی می‌داند که حضور گسترده‌تر زنان در این فضا می‌تواند منجر به بازتعریف موقعیت‌های قدرت و آگاهی جمعی شود. اما فریزر یادآور می‌شود که این فضاها عمومی همواره به‌طور تاریخی، محدودیت‌ها و

1. Putnam

ناهم‌ترازهای قدرت و منابع دارند و به صورت چندگانه و در قالب‌های مختلف ظهور می‌کنند. از این منظر، شبکه‌های اجتماعی مجازی هم می‌توانند فرصت‌های دسترسی، مشارکت و گفتمان عقلانی را گسترش دهند و هم بازتولید نابرابری‌ها را تقویت کنند. بنابراین نگرش به عدالت جنسیتی در فضای دیجیتال، نتیجه ترکیب گفتمان عقلانی برای هم‌اندیشی و تفاهم عمومی و گفتمان‌های محلی و شناختی برای به رسمیت شناختن هویت‌های جنسیتی و تقویت حضور و مشارکت زنان است. به این ترتیب عدالت جنسیتی مطلوب در شبکه‌های مجازی، زمانی محقق می‌شود که این فضاها هم فرصت‌های استدلال شفاف و برابر را فراهم آورند و هم سازوکارهای اطلاعاتی و سیاست‌های رسانه‌ای را به سمت حمایت از برابری جنسیتی و کاهش کلیشه‌های قالبی و تعصباتی جنسیتی هدایت کنند (Hogemann, 2024: 307).

نظریه «گفتمان» فرکلاف نیز فضای مجازی را به عنوان میدان گفتمانی در نظر می‌گیرد که در آن زبان، معنا و قدرت بازتولید می‌شود. محتوای تعاملات در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به تقویت یا تضعیف گفتمان عدالت جنسیتی منجر شود. این نظریه، به‌ویژه در تحلیل کیفی محتوا و زبان تعاملات، کاربرد دارد (مقداری و سبحانی، ۱۳۹۵: ۱۰۰-۱۰۱). از سوی دیگر، نظریه «یادگیری اجتماعی» بندورا^۱ (۱۹۷۷) بر نقش مشاهده و الگوبرداری از رفتار دیگران در شکل‌گیری نگرش‌ها تأکید دارد. در شبکه‌های اجتماعی، «الگوهای مرجع» مانند اینفلوئنسرها یا فعالان حمایت از حقوق جنسیتی می‌توانند نقش مهمی در آموزش غیردرسی و تغییر نگرش‌های کاربران ایفا کنند. این نظریه، فرضیه‌ی مربوط به تأثیر الگوهای مرجع را تقویت می‌کند.

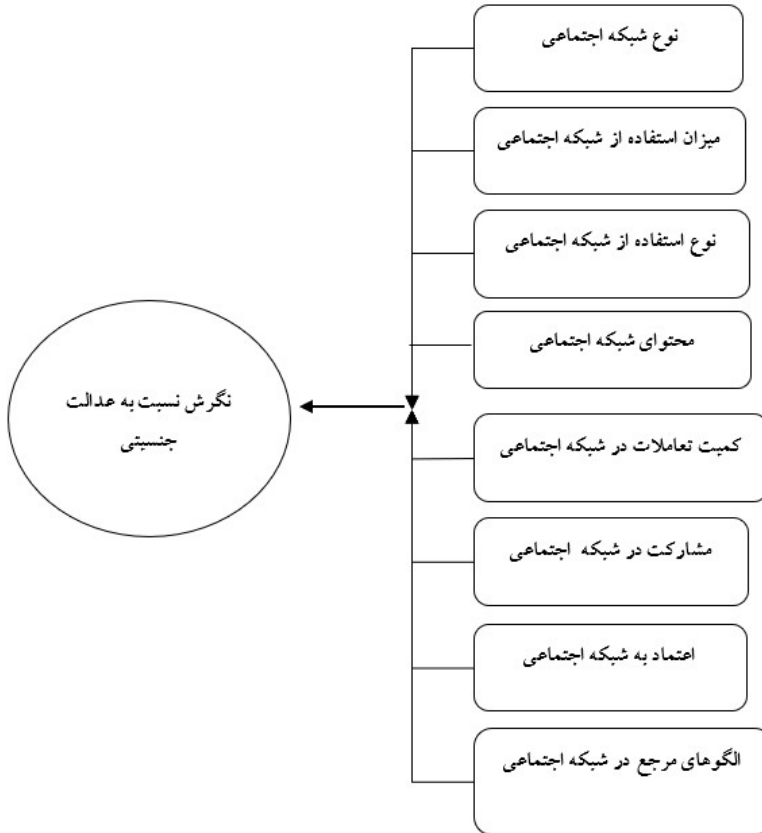
بر مبنای نظریه «ساخت‌یابی» گیدنز می‌توان برداشت کرد که شبکه‌های اجتماعی مجازی، محصول و نتیجه‌ای از کنش‌های معنادار انسان‌ها هستند و این افراد هستند که این محیط‌ها را خلق می‌کنند. پس از شکل‌گیری، این فضا بر رفتار و کنش‌های کاربران، محدودیت‌هایی اعمال می‌کند. ساختار این شبکه‌ها بر اساس بازتولید و تکرار مداوم رفتارهای انسانی، پایدار می‌ماند. در مواجهه با اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، برخلاف رسانه‌های سنتی، کاربران تنها نقش مصرف‌کننده ندارند، بلکه قادر به نقش‌آفرینی

همزمان در تولید و مصرف محتوا هستند و این دو نقش برایشان قابل انتخاب است. با این حال میزان فعالیت و مشارکت افراد در این فضا متفاوت است؛ هرچه کاربران، فعال تر، بازاندیشانه تر و مشارکت جویانه تر باشند، تولید معنا و تأثیرپذیری شان بیشتر می‌شود؛ در مقابل، کاربران منفعل و غیر فعال، کمتر در فرآیند تولید محتوا مشارکت می‌کنند و در نتیجه تأثیرپذیری شان، پایین تر است (رونقی، ۱۴۰۱: ۴۹).

بر اساس نظریه‌ها و تحقیقات انجام‌شده، مدل تجربی و فرضیه‌های پژوهش در راستای فرضیه اصلی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی در دانشجویان طراحی شد.

جدول ۱- خلاصه نظریه‌ها و ارتباط با فرضیه‌های تحقیق

نظریه	مفهوم کلیدی	کاربرد در فرضیه‌ها
نظریه استفاده و رضایت‌مندی و نظریه کاشت	انتخاب رسانه بر اساس نیاز	تأثیر نوع و میزان استفاده بر نگرش جنسیتی
نظریه سرمایه اجتماعی و نظریه گیدنز	تعامل، اعتماد و مشارکت	نقش تعاملات اجتماعی (مشارکت فعال و اعتماد به شبکه) در تقویت نگرش عدالت‌محور
نظریه یادگیری اجتماعی	مشاهده و الگوبرداری	تأثیر الگوهای مرجع بر نگرش جنسیتی
نظریه گفتمان	زبان و قدرت در تعاملات	نقش محتوای تعاملات در بازتولید یا چالش با کلیشه‌های جنسیتی
نظریه کنش ارتباطی هابرماس	گفت‌وگوی عقلانی و تفاهم	نقش کیفیت تعاملات در شکل‌گیری نگرش‌های عادلانه

شکل ۱- مدل تجربی پژوهش

روش پژوهش

هدف اصلی این مطالعه، بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نگرش دانشجویان نسبت به عدالت جنسیتی است. بر این اساس، تحقیق حاضر با رویکرد روش‌شناسی کمی و در قالب تحقیق توصیفی-همبستگی و تبیینی انجام گرفت. در این تحقیق از طراحی مدل‌سازی برای شناخت رابطه علی و میزان تأثیرپذیری بین متغیرهای مستقل و وابسته استفاده شده است. برای دستیابی به هدف پژوهش، روش پیمایشی به عنوان روش تحقیق انتخاب شد. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استاندارد

بهره گرفته شد. برای متغیرهای مستقل تحقیق از پرسش‌نامه «شبکه‌های اجتماعی» جهانبانی (۱۳۹۷) و متغیر وابسته تحقیق از پرسشنامه «عدالت جنسیتی» امراللهی (۱۳۹۰) استفاده شد. اعتبار پرسشنامه‌های استاندارد یادشده مورد تأیید بوده است. علاوه بر این، اعتبار صوری پرسشنامه، مطابق با شرایط نمونه تحقیق با اخذ نظر اساتید و متخصصان این حوزه، بررسی شده، به تأیید رسید. آزمون ضریب آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی ابزار سنجش متغیرهای تحقیق به کار گرفته شد. نتایج این آزمون بیانگر آن است که پرسشنامه متغیرهای این تحقیق، پایایی بالایی دارند.

جدول ۲- پایایی پرسشنامه‌های پژوهش

پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی	
ابعاد	ضریب آلفای کرونباخ
میزان استفاده	۰/۸۱
نوع استفاده	۰/۸۴
محتوای شبکه	۰/۸۵
کمیت تعاملات	۰/۷۸
مشارکت اجتماعی	۰/۷۵
اعتماد اجتماعی	۰/۸۶
الگوهای مرجع	۰/۸۸
پرسشنامه عدالت جنسیتی	
عدالت حقوقی	۰/۸۳
عدالت سیاسی	۰/۷۶
عدالت اقتصادی	۰/۷۵
عدالت اجتماعی	۰/۸۲
عدالت فرهنگی	۰/۸۰

جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر است که شمار آن بالغ بر ۷۵۰۰ نفر است. حجم نمونه نهایی بر اساس فرمول کوکران برابر با ۳۶۵ نفر تعیین شد. در این مطالعه، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شد که با هدف افزایش دقت و نمایندگی بهتر از ویژگی‌های جامعه دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر انجام گرفت. در مرحله نخست، جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان این دانشگاه در پنج دانشکده متفاوت تعریف شد. هر دانشکده به عنوان یک طبقه مستقل در نظر گرفته شد. بر اساس نسبت تعداد دانشجویان هر دانشکده به جامعه کل، حجم نمونه هر طبقه محاسبه و سپس به صورت تصادفی و آزاد درون هر طبقه، تعداد مورد نیاز از افراد انتخاب شدند. در نهایت نمونه‌های تصادفی از هر طبقه در کنار هم جمع‌آوری شد و نمونه نهایی شامل ۳۶۵ نفر به صورت تصادفی و نماینده تمامی دانشکده‌ها شکل گرفت. برای تحلیل داده‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی نمونه منتخب از جمعیت دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر نشان داد که ۶۵ درصد نمونه تحقیق را زنان و ۳۵ درصد را مردان و از نظر وضعیت تأهل، ۵۵ درصد مجرد و ۴۰ درصد متأهل تشکیل می‌دهند. توزیع سنی نشان می‌دهد که اکثریت شرکت‌کنندگان (۴۹ درصد) در بازه سنی ۲۰-۲۵ سال و ۲۴ درصد نیز در بازه سنی ۲۶-۳۰ سال هستند و میانگین سنی نمونه، تقریباً ۲۶ سال است. مقطع تحصیلی اکثر آنها با ۵۳/۱۵ درصد، کارشناسی و ۲۶/۸۴ درصد آنها، کارشناسی‌ارشد هستند. ۴۶ درصد دانشجویان از رشته‌های علوم انسانی، ۲۰ درصد علوم پایه، ۱۳ درصد فنی و مهندسی و ۱۱ درصد کشاورزی به ترتیب بیشترین تعداد را نسبت به سایر رشته‌های تحصیلی داشتند. از نظر مذهب، اکثر پاسخگویان (۵۷/۸ درصد) اهل تسنن و (۴۲/۲ درصد) شیعه بودند. یافته‌های توصیفی متغیرهای تحقیق بیانگر آن است که شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه ایرانشهر با میانه (۴/۰۷) به میزان زیادی رواج دارد. همچنین نگرش نسبت به عدالت جنسیتی در دانشجویان دانشگاه ولایت ایرانشهر در سطح متوسط با میانه (۳/۲۱) نشان داده شد.

جدول ۳- توصیف کیفی متغیرهای اصلی تحقیق

متغیرها	کمترین	بیشترین	میانہ	انحراف معیار
شبکه های اجتماعی	۱	۵	۴/۰۷	۰/۷۱
نگرش به عدالت جنسیتی	۱	۵	۳/۲۱	۰/۵۹

قدرت پیش‌بینی مدل

ضریب Q^2 (استون-گیسر) برای ارزیابی قدرت پیش‌بینی مدل محاسبه شد. ضرایب جدول (۲) نشان می‌دهد که مدل، قابلیت پیش‌بینی در سطح بالایی دارد و روابط میان سازه‌ها به‌درستی طراحی شده است.

جدول ۴- مقادیر آماره استون گیسر متغیرهای پژوهش

متغیرها	معیار استون گیسر	وضعیت
شبکه‌های اجتماعی	۰/۶۱۲	پیش‌بینی قوی
نگرش به عدالت جنسیتی	۰/۶۲۲	پیش‌بینی قوی

شاخص‌های برازش کلی مدل

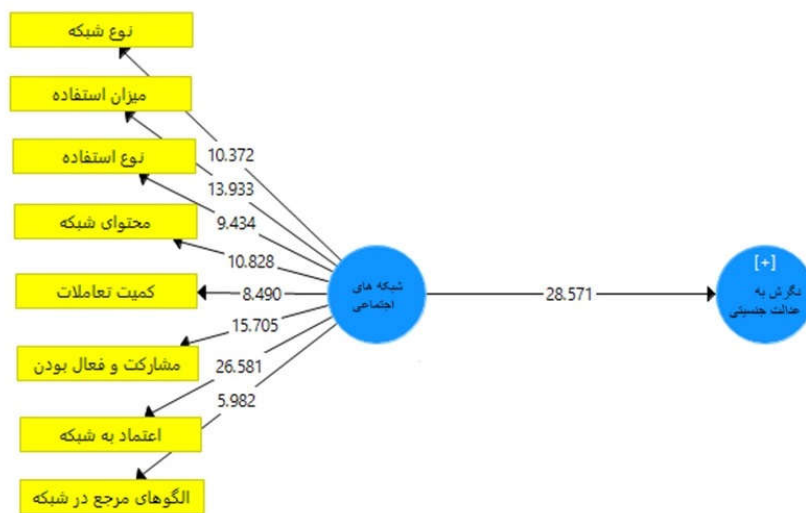
برای بررسی کفایت مدل مفهومی، از شاخص‌های استاندارد برازش بهره‌گیری شد. نتایج این شاخص‌ها در جدول (۳)، نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل است و نتایج حاصل از تحلیل مسیر مدل قابل استناد و مورد تأیید است. این نتایج بیانگر آن است که مدل مفهومی پژوهش از لحاظ ساختاری، آماری و نظری، اعتبار بالایی دارد.

جدول ۵- شاخص‌های برازش مدل

شاخص	X^2/df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	NNFI	IFI
مقدار	۲/۲۲	۰/۰۳	۰/۹۶	۰/۸۸	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۵	۰/۹۷
وضعیت	مطلوب	مطلوب	مطلوب	قابل قبول	بسیار مطلوب	مطلوب	مطلوب	بسیار مطلوب

تحلیل مسیر

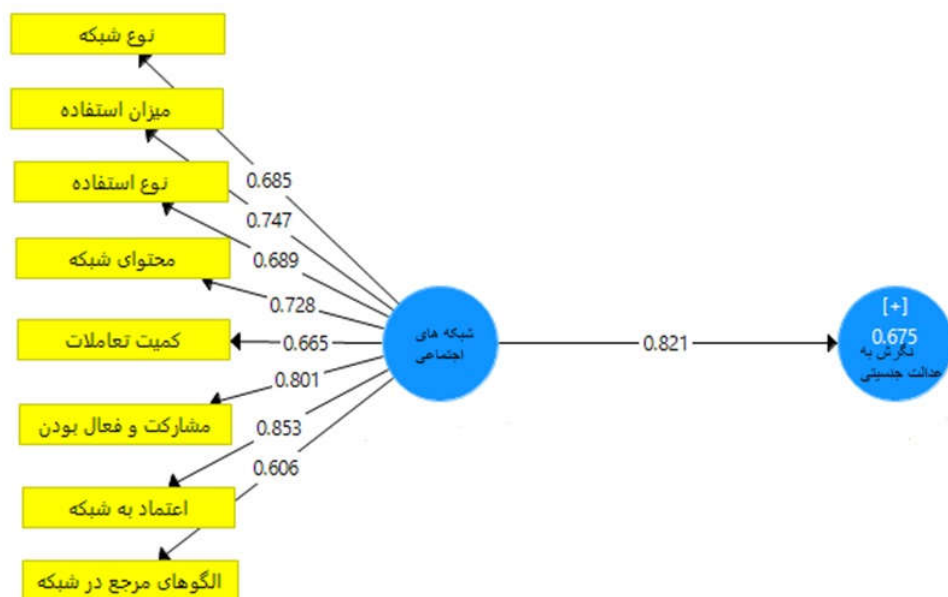
خروجی آماره‌های t برای هر یک از مسیرهای فرض شده در مدل PLS نشان می‌دهد که همه متغیرهای مستقل (شامل میزان استفاده، نوع استفاده، شبکه، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، کمیت تعاملات و الگوهای مرجع)، تأثیر معناداری بر متغیر میانجی و در نهایت بر نگرش به عدالت جنسیتی دارند. اگر عدد آماره t در بازه مثبت تا منفی $1/96$ نباشد، نشان‌دهنده معناداری فرضیه است. با توجه به آماره t ، تمامی مسیرها، خارج از این بازه شده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تمامی فرضیه‌های پژوهش، معنادار شده‌اند. شکل (۱) مربوط به آماره t مسیرهای مدل است که معناداری روابط متغیرها و برازش مدل پژوهش را مشخص و تأیید می‌کند.

شکل ۲- ضرایب معناداری t متغیرها

نتایج خروجی ضرایب مسیر مدل PLS، برای هر یک از مسیرهای فرض شده، نشان می‌دهد که ضریب مسیر کلی بین «شبکه‌های اجتماعی» با متغیر وابسته «نگرش به عدالت جنسیتی»، $0/821$ تعیین شده که بیانگر تأثیر مستقیم و مثبت آن است. همچنین نتایج تحلیل مسیر در جدول (۶) نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای مستقل (شامل میزان استفاده، نوع استفاده، محتوای شبکه، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، کمیت تعاملات و الگوهای مرجع)، تأثیر معناداری بر متغیر میانجی و در نهایت بر نگرش به

عدالت جنسیتی دارند. بالاترین ضریب مسیر متعلق به متغیر «اعتماد به شبکه اجتماعی» با مقدار ۰/۸۵۳ و آماره t قابل توجه ۲۶/۵۸۱ است که بیانگر نقش پررنگ اعتماد به شبکه‌های اجتماعی مجازی در شکل‌گیری نگرش آنان نسبت به عدالت جنسیتی است. همچنین «مشارکت و حضور فعال»، «میزان استفاده» و «محتوای شبکه» نیز تأثیر چشمگیری دارند که اهمیت کیفیت و کمیت ارتباطات را در فضای مجازی نشان می‌دهد. از آنجایی که ضریب مسیر در تمامی مسیرها مثبت شده است، نشان‌دهنده تأثیر مثبت و معنادار تمامی متغیرهای مستقل است. این نتایج بیانگر آن است که دانشجویانی که در شبکه‌های اجتماعی، الگوها و محتوای معتبر و تعامل فعال و بیشتری دارند، نگرشی مثبت‌تر و آگاهانه‌تر نسبت به عدالت جنسیتی پیدا می‌کنند.

شکل ۳- ضریب مسیر متغیرها

جدول ۶- روابط بین متغیرهای مستقل و نگرش به عدالت جنسیتی

نتیجه	علامت	ضریب مسیر	آماره t	متغیر مستقل
مستقیم و معنادار	+	۰/۸۲۱	۲۸/۵۷۱	شبکه‌های اجتماعی
مستقیم و معنادار	+	۰/۶۸۵	۱۰/۳۷۲	نوع شبکه
مستقیم و معنادار	+	۰/۷۴۷	۱۳/۹۳۳	میزان استفاده
مستقیم و معنادار	+	۰/۶۸۹	۹/۴۳۴	نوع استفاده
مستقیم و معنادار	+	۰/۷۲۸	۱۰/۸۲۸	محتوای شبکه
مستقیم و معنادار	+	۰/۶۶۵	۸/۴۹۰	کمیت تعاملات
مستقیم و معنادار	+	۰/۸۰۱	۱۵/۷۰۵	مشارکت و فعال بودن
مستقیم و معنادار	+	۰/۸۵۳	۲۶/۵۸۱	اعتماد به شبکه
مستقیم و معنادار	+	۰/۶۰۶	۵/۹۸۲	الگوهای مرجع در شبکه

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که شبکه‌های اجتماعی، تأثیر قابل توجهی بر نگرش دانشجویان نسبت به عدالت جنسیتی دارد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به ارتقای آگاهی و تأثیرگذاری بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی کمک کند. با انتشار اطلاعات و دیدگاه‌ها درباره برابری جنسیتی و نقش‌های جنسیتی، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند زمینه‌ساز افزایش آگاهی عمومی درباره این مسئله باشند. نتایج به‌دست‌آمده با تحقیقات عبداللهمیان و هومن (۱۳۹۹) و نورد و دیگران (۲۰۱۵) در زمینه نقش رسانه‌های نوین در تغییر نگرش‌های اجتماعی، در یک راستاست.

در میان متغیرهای مورد بررسی، «اعتماد به شبکه»، «مشارکت فعال»، «میزان استفاده» و «محتوای شبکه»، بیشترین نقش را ایفا کرده‌اند که نشان‌دهنده اهمیت تعامل اجتماعی و کیفیت حضور در فضای مجازی است. پژوهش حاضر با استناد به نظریه کنش ارتباطی هابرماس، نشان داد که گفت‌وگو و تعامل آزاد در محیط‌های مجازی می‌تواند زمینه‌ساز درک عقلانی‌تر، عادلانه‌تر و متنوع‌تر از روابط جنسیتی باشد. بنابراین حضور آگاهانه در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به عنوان ابزاری برای ارتقای سواد

جنسیتی و کاهش شکاف‌های اجتماعی استفاده شود. اعتماد به منابع موجود در شبکه‌های اجتماعی و نحوه استفاده از آنها نیز تأثیرگذار است. استفاده هدفمند از فضای مجازی با رویکرد یادگیری و تبادل نظر می‌تواند دانشجویان را نسبت به مسائل جنسیتی حساس‌تر کند و کلیشه‌های جنسیتی رایج را تعدیل نماید.

یافته‌های پژوهش نشان دادند که همه مؤلفه‌های شبکه‌های اجتماعی مانند مشارکت فعال، کمیت تعاملات، اعتماد به منابع، الگوهای مرجع و نوع استفاده، تأثیر معناداری بر نگرش به عدالت جنسیتی دارند. در چارچوب نظریه کنش ارتباطی یورگن هابرماس، فضای دیجیتال امروز، نوعی زیست‌جهان جدید را برای جوانان به‌ویژه دانشجویان خلق کرده که در آن تعامل، گفت‌وگو و عقلانیت ارتباطی برجسته شده است. در این نظریه، ارتباطات انسانی، زمانی‌سازنده و دموکراتیک هستند که مبتنی بر استدلال، شفافیت و پذیرش متقابل شکل گیرند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که دانشجویانی که حضور فعال‌تر، تعاملی‌تر و آگاهانه‌تری در شبکه‌های اجتماعی دارند، نگرش‌های برابرطلبانه‌تری نسبت به جنسیت کسب می‌کنند. این موضوع بیانگر آن است که بسترهای دیجیتال، به‌ویژه زمانی که بر مبنای عقلانیت ارتباطی هدایت شوند، می‌توانند ارزش‌های عدالت جنسیتی را ترویج دهند.

تأثیر این شبکه‌ها، بستگی به میزان و نحوه استفاده و محتوای منتشر شده در آنها دارد. نتایج به‌دست‌آمده در این مورد با تحقیقات پیرین (۲۰۲۲) و رحیمی و همکاران (۱۳۹۶)، هم‌راستا است. میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیر مهمی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی داشته باشد. البته این تأثیر می‌تواند متنوع و متناوب باشد و به عوامل مختلفی بستگی داشته باشد. رفتار و فعالیت‌های افراد در این شبکه‌ها، از جمله انتشار محتوا، مطالبه حقوق جنسیتی، تبادل نظرها، شرکت در حرکات برابری جنسیتی و پشتیبانی از جنبش‌های مرتبط می‌تواند شکل‌گیری نگرش‌ها و دیدگاه‌های افراد را درباره عدالت جنسیتی تحت تأثیر قرار دهد. این شبکه‌ها به عنوان یک پلتفرم برای انتشار و به اشتراک‌گذاری محتوا، نظرها، دیدگاه‌ها و تجارب افراد عمل می‌کنند. همچنین تعاملات بیشتر در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به افزایش آگاهی افراد درباره مسائل عدالت جنسیتی کمک کند. افراد می‌توانند از طریق تعامل با افراد دیگر، تجربه‌ها و دیدگاه‌های متنوع در ارتباط با عدالت جنسیتی را بشنوند و به اطلاعات جدیدی دست یابند.

میزان مشارکت و فعالیت در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی داشته باشد. زمانی که افراد در شبکه‌های اجتماعی به صورت فعال و مشارکت‌کننده فعالیت می‌کنند، می‌تواند به تغییر نگرش‌ها و دیدگاه‌هایشان نسبت به عدالت جنسیتی کمک کند. نتایج به‌دست‌آمده در این مورد با تحقیقات خان و معین (۲۰۱۳) در یک راستاست. میزان اعتماد به شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی داشته باشد. اعتماد به شبکه‌های اجتماعی به معنای اعتماد به اطلاعات و محتوایی است که در این شبکه‌ها منتشر می‌شود و به میزانی که افراد به این محتواها اعتماد کنند، تأثیر آن بر نگرش‌هایشان نسبت به عدالت جنسیتی مشخص می‌شود. دانشجویانی که منابع موجود در فضای مجازی را قابل اعتماد ارزیابی کردند، نگرش‌های جنسیتی آگاهانه‌تری داشتند. این نتیجه با تأکید هابرماس بر «اعتبارسازی گفت‌وگو» و «حقیقت در تعامل ارتباطی» هم‌راستاست.

الگوهای مرجع یا همان نمونه‌های رفتاری و دیدگاه‌هایی که در شبکه‌های اجتماعی به نمایش درآمده و مورد توجه افراد قرار می‌گیرند، می‌توانند تأثیر قابل توجهی بر نگرش نسبت به عدالت جنسیتی داشته باشد. در شبکه‌های اجتماعی، افراد با دیدن و مشاهده الگوها و رفتارهای دیگران، تأثیر مستقیم یا غیر مستقیمی را در پذیرش و تغییر نگرش‌های خود نسبت به عدالت جنسیتی تجربه می‌کنند. تأثیر افراد تأثیرگذار و محتوای جهت‌دار می‌تواند نگرش‌های تثبیت‌شده را به چالش کشیده، دیدگاه‌های نوینی خلق کند. این مسئله در فضای دانشگاهی که محل تبادل افکار است، اهمیت دوچندانی دارد. نتایج به‌دست‌آمده در این مورد با تحقیقات رونقی (۱۴۰۱)، رحیمی و همکاران (۱۳۹۶) و خان و معین (۲۰۱۳) در یک راستاست. افزون بر این، تأثیر «الگوهای مرجع» در فضای مجازی نشان می‌دهد که روایت‌های غالب و رفتار افراد تأثیرگذار در شبکه‌های اجتماعی، قابلیت شکل‌دهی به افکار عمومی را دارند. وقتی این کنش‌های ارتباطی در مسیر برابری جنسیتی هدایت شوند، نتایج مثبت‌تری حاصل خواهد شد.

این یافته‌ها تأکید دارند که شبکه‌های اجتماعی، تنها رسانه‌های انتقال اطلاعات و بستر سرگرمی نیستند، بلکه فضایی برای بازآفرینی مفاهیم اجتماعی، از جمله عدالت جنسیتی هستند. نوع استفاده دانشجویان، سطح اعتماد به منابع موجود در این فضا و

الگوهای رفتاری تأثیرگذار، همگی در شکل‌گیری نگرش‌های جنسیتی نقش دارند. نتایج همچنین بیانگر آنند که نگرش به عدالت جنسیتی در بستر فرهنگی خاص دانشجویان معنا می‌یابد. به‌ویژه در جامعه‌ای که هنوز در مسیر برابری جنسیتی گام برمی‌دارد، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش واسطه‌ای مهمی در شکل‌دهی به افکار عمومی ایفا کنند. در مجموع می‌توان گفت که توسعه محتوای آموزشی، افزایش سواد رسانه‌ای و ترویج تعاملات سالم در فضای مجازی می‌توانند مسیر تحول نگرش‌ها به سمت عدالت جنسیتی را هموار کنند. دانشگاه‌ها و نهادهای آموزشی با طراحی کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی، دانشجویان را نسبت به استفاده بهینه از فضای مجازی، سواد رسانه‌ای و رعایت عدالت جنسیتی آگاه سازند. تشویق دانشجویان به تولید و انتشار محتوای آگاهانه درباره عدالت جنسیتی می‌تواند به اصلاح نگرش عمومی در فضای شبکه‌های اجتماعی کمک کند. با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، می‌توان فضایی برای گفت‌وگوی آزاد، مناظره و تبادل نظر درباره مسائل جنسیتی فراهم ساخت.

با توجه به بافت فرهنگی خاص، سنتی و چندفرهنگی ایرانشهر، سیاست‌گذاری در حوزه ارتقای نگرش به عدالت جنسیتی از طریق شبکه‌های اجتماعی باید با حساسیت‌های فرهنگی، قومی و اجتماعی منطقه همخوانی داشته باشد.

نخست پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های سواد رسانه‌ای و جنسیتی به زبان‌ها و گویش‌های محلی طراحی شوند و از ظرفیت نخبگان قومی، مذهبی و محلی برای آموزش مفاهیم عدالت جنسیتی در فضای مجازی بهره گرفته شود. استفاده از چهره‌های مرجع بومی (مانند اساتید دانشگاه، معلمان، روحانیون و فعالان اجتماعی محلی) به عنوان الگوهای مرجع در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند نقش مؤثری در تغییر نگرش‌های سنتی ایفا کند.

همچنین تولید محتوای فرهنگ‌محور با احترام به ارزش‌های قومی و مذهبی، در قالب‌های بومی مانند روایت‌گری، شعر و تصویرسازی می‌تواند پذیرش اجتماعی پیام‌های عدالت‌محور را افزایش دهد. ایجاد پلتفرم‌های گفت‌وگوی مجازی درون‌دانشگاهی با امکان مشارکت اقوام مختلف و طراحی کمپین‌های دیجیتال با محوریت همبستگی فرهنگی و جنسیتی، از دیگر اقدامات مؤثر در این زمینه است.

در کنار این موارد، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران محلی با همکاری دانشگاه ولایت ایرانشهر، به تدوین منشور اخلاقی تعاملات مجازی با تأکید بر منع تبعیض جنسیتی و احترام به تنوع فرهنگی اقدام کنند تا فضای مجازی دانشگاهی به بستری امن، برابر و چندصدایی برای گفت‌وگو درباره عدالت جنسیتی تبدیل شود.

منابع

اصغری، فیروزه و عطیه هندوست (۱۳۹۳) «مطالعه تطبیقی وضعیت و جایگاه زنان در ایران و مالزی بر اساس شاخص عدالت جنسیتی»، نشریه زن در توسعه و سیاست، سال دوازدهم، شماره ۱، صص ۷۵-۹۲.

<https://doi.org/10.22059/jwdp.2014.51351>.

باقریان، میترا (۱۳۹۶) «بررسی ویژگی‌های اشتغال زنان در ایران»، تهران، سازمان برنامه و بودجه، ص ۴۲.

تیموری‌زاده، راضیه و لیلان نوزاد سرابی و سامان پرند (۱۴۰۰) «بررسی رابطه تأثیر رسانه‌های اجتماعی و عدالت جنسیتی در ورزشکاران»، مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، سال چهارم، شماره ۲۴، صص ۵۷-۷۰.

حسینی، محمدحسین و محمدسعید ذکایی (۱۳۹۶) «شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان: فراتحلیل پژوهش‌های پیشین»، راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۷-۲۵.

<https://doi.org/20.1001.1.22517081.1396.6.1.1.3>

ذکایی، محمدسعید و محمدحسین حسینی (۱۳۹۶) «شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان: فراتحلیل پژوهش‌های پیشین»، راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۷-۲۵.

رحیمی، محمد و عالییه شکرپیگی و باقر ساروخانی و زهرا حضرتی صومعه (۱۳۹۶) «بررسی جامعه‌شناختی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییرات جاری در خانواده‌ها»، پژوهش‌نامه اسلامی زنان و خانواده، سال پنجم، شماره ۸، صص ۱۴۵-۱۷۰.

<https://doi.org/20.1001.1.25386190.1396.5.1.8.2>.

رضی‌پور، پرنیا و فرح ترکمان و علی رحمانی فیروزجاه (۱۳۹۹) «بررسی جامعه‌شناختی جوک‌های جنسیتی رد و بدل شده در شبکه اجتماعی تلگرام (با تأکید بر جوک‌های تلگرامی سال ۹۷)»، مطالعات جامعه‌شناسی، سال سیزدهم، شماره ۴۶، صص ۹۳-۱۱۰.

<https://doi.org/10.30495/jss.2020.1881076.1173>.

رونقی، مرضیه (۱۴۰۱) «بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ارتباطات کاربران متأهل در خانواده»، مطالعات راهبردی ارتباطات، سال دوم، شماره ۴، صص ۳۷-۵۱.

<https://doi.org/10.22034/rcc.2022.254147>

شیردل، الهام و فاطمه حامی کارگر و فاطمه انجم شعاع (۱۴۰۰) «رابطه بین سرمایه اجتماعی و سبک زندگی با هویت ملی دختران نوجوان شهرستان کرمان»، مطالعات ملی، سال بیست‌ودوم، شماره ۸۶، صص ۶۹-۸۷.

<https://doi.org/10.22034/rjnsq.2021.132255>.

عبداللهیان، حمید و نیلوفر هومن (۱۳۹۹) «نقش شبکه‌های اجتماعی در توانمندی زنان از منظر صاحب‌نظران حوزه زنان، جنسیت و ارتباطات»، مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال شانزدهم، شماره ۵۸، صص ۱۴۱-۱۶۴.

<https://doi.org/10.22034/jesc.2020.111335.1955>.

قبادی، نسرين (۱۳۸۴) «اثر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر عدالت جنسیتی»، اقتصاد و تجارت نوین، شماره ۲، صص ۶۷-۸۵.

کریمی، شیما و حسین آقاجانی مرسا و زهرا حضرتی صومعه (۱۳۹۹) «رابطه توانمندسازی زنان از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات)»، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۴، صص ۳۷-۸۱.

<https://doi.org/10.22054/qjds.2020.52981.2003>

مقداری، صدیقه سادات و مرجان سبحانی (۱۳۹۵) «تحلیل گفتمان بیلبردهای تجاری- تبلیغاتی از منظر تحلیل چند رسانه‌ای»، زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان، سال هشتم، شماره ۱۵، صص ۹۵-۱۲۰.

<https://doi.org/10.22067/lj.v8i15.33516>.

نقیب‌زاده، میرعبدالحسین و رضاعلی نوروزی (۱۳۸۹) «تحلیلی بر اهداف تربیت اخلاقی و اجتماعی از دیدگاه هابرماس با تأکید بر نظریه کنش ارتباطی»، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست‌ویکم، شماره ۱، صص ۱۲۳-۱۴۲.

<https://doi.org/20.1001.1.20085745.1389.21.1.7.6>.

Akpuokwe, C. U., Chikwe, C. F., & Eneh, N. E. (2024) Innovating business practices: The impact of social media on fostering gender equality and empowering women entrepreneurs. *Magna Scientia Advanced Research and Reviews*, 10 (2), 032-043.

<https://doi.org/10.30574/msarr.2024.10.2.0042>.

Bandura, A. & Walters, R. H. (1977) *Social learning theory*. Prentice-Hall.

Budau, C. (2024) Identity and Representation in the Virtual Environment of Generation Alpha, *Current Theory. International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 13 (3), 1595-1604.

<https://doi.org/10.6007/IJARPED/v13-i3/21865>.

Casad, B. J., Franks, J. E., Garasky, C. E., Kittleman, M. M., Roesler, A. C., Hall, D. Y., & Petzel, Z. W. (2021) Gender inequality in academia: Problems and solutions for women faculty in STEM. *neuroscience research*, 99 (1), 13-23.

<https://doi.org/10.1002/jnr.24631>.

Caddel, M. J. (2018) *The effects of social media on body image constructs among active women*. Doctoral dissertation, California Southern University.

Dar, Showkat. (2023). *Unleashing her voice: how social media empowers women*. *Information Management*. 8 (2), pp.7-14.

- Derek H.C, Chen. (2016) Gender Equality and Economic Development (The Role for ICTs). A World Bank Policy Research. Washington D.C.
- Duche-Pérez, A. B., Grundy-López, R. E., Gutierrez-Aguilar, O., Vera-Revilla, C. Y., & Romero, Á. V. M. P. (2024) Silenced Voices on the Net: A Systematic Literature Review on Gender-Based in Social Media Networks. *Journal of Ecohumanism*, 3 (3), 642-655.
<https://doi.org/10.62754/joe.v3i3.3386>
- Hogemann, E. R. (2024) The selectivity of the public sphere and subaltern public spheres: perspectives of Habermas and Nancy Fraser and their impact on human rights public policies. *Revista Internacional Consinter de Direito*, 307-325.
<https://doi.org/10.19135/revista.consinter.00019.13>
- Kashyap, Geeta (2014) Role of Alternative Media in Empowerment of Women, *Journal of Mass Communication & Journalism*. 4 (8):1-3.
<https://doi.org/10.4172/2165-7912.1000209>.
- Kasirye, F. (2024) The importance of needs in uses and gratification theory. *Authorea Preprints*.
<https://doi.org/10.31124/advance.14681667.v2>.
- Khan, E. A., & Moin, A. (2013) Women empowerment: role of new media. *Excellence International Journal of Education and Research*, 1 (3), 206-216.
- Kim, T. Y., Igras, S., Barker, K. M., Diakitè, M., & Lundgren, R. (2022) The power of women's and men's Social Networks to catalyse normative and behavioural change: evaluation of an intervention addressing Unmet need for Family Planning in Benin. *BMC Public Health*, 22 (1), 672-686.
<https://doi.org/10.1186/s12889-022-12681-4>.
- Nasriyah, N. (2024) Pengaruh media sosial terhadap persepsi remaja tentang kesetaraan gender. *Harakat An-Nisa*, 8 (1), 11-22.
<https://doi.org/10.30631/81.11-22>.
- Nord, J. H., Paliszkiwicz, J., Grubljesuc, T., Scarlat, C., & Svanadze, S. (2015) Women's empowerment: Social technologies in Slovenia, Romania, and Georgia. *Applied Knowledge Management*. 3: 128-150.
- Patil, A. (2021) Gender equalities and career progression of Indian women in the information and technology sector in India: women's views and perspectives, Ph.D. Thesis.
- Perrin, F. (2022) Can the historical gender gap index deepen our understanding of economic development?. *Demographic Economics*, 88 (3): 379-417.
<https://doi.org/10.1017/dem.2020.34>
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
<https://doi.org/10.1145/358916.361990>
- Saghir, A., Ashfaq, M. and Noreen, A. (2009) Gender And Information And communication Technologies (ICTS), *Animal & Plant Sciences*. 19 (2): 94-97.

Wallaschek, S., & Minkus, L. (2024) More social media, stronger regressive views? When gender equality is opposed (and when it is not) in Europe. <https://doi.org/10.31235/osf.io/98wj3>.

Xu, X., & Zhao, X. (2024) Discussing Women's Understanding and Attitudes Towards Gender Stereotypes on Social Media: A Case Study of the "Female Driver" Topic. *Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 1 (10), 1-6. <https://doi.org/10.61173/63dg2d93>.